

גיל ההמלטה הראשונה של עתודות

מבוא

בעבר, כאשר התחילו אמיר וקלי לבהון את הקדמת גיל ההזרעה של העגלות על-ידי הונה אינטנסיבית (1), היה גיל ההמלטה הראשונה 2.03—2.05 * שנים. כעבור שנים מספר פרסמו אמיר, קלי ווולקני את ממצאיהם על השפעת קצב הגדילה על הרבייה ועל ההנבה של פרות חלב (2). בעקבות המחקר פרסם האגף לבעלי-חיים דפון ל, "הזנה מאוזנת" בו הומלץ לכוון את ההמלטה הראשונה לגיל שנתיים. בשנים שלאחר מכן היתה התרשמות, שהמצב במשקים שונה, ורוכזו חומר מ-31 משקים. במשקי הסקר היו באותה תקופה כ-4,700 עגלות, מגיל הלידה ועד גיל ההמלטה. התברר, שברוב משקי הסקר פחת גיל ההמלטה הראשונה בשנים 66/67 ו-67/68 עד לגיל המתוכנן של 1.11 שנה. בשנת 69/70 (3) גדל מספר ההמלטות של מבכירות, שגילן היה פחות משנתיים, והגיע בשנת 71/72 ל-38.3 אחוז מכלל ההמלטות של מבכירות לעומת 15.4 אחוז בשנת 65/66 (4).

ערכנו ניסיון במטרה לעקוב אחר השפעת גיל ההמלטה הראשונה של העתודות על תנובתן בתחלובה הראשונה, בשתי התחלובות ובשלוש התחלובות הראשונות ועל הפרשי התנובה בק"ג חמ"ש מעל רמת העדר בו הן נמצאו**.

תוצאות ודיון

העתודות הן פרות המועמדות להיות אמהות לעגלי רבייה והן חייבות לעמוד בדרישות מסויי-מות במבחן גופני ובתנובה. בחיפוש אחר מוע-

* 2.05—2.03 שנים — שנתיים ושלושה חודשים עד שנתיים וחמישה חודשים.

** תודתי לגב' מוניקה גורסקרי מהאגף לבעלי-חיים על עזרתה בריכוז החומר.

מדות לעתודות משתמשים בהפרש השנתי בק"ג חמ"ש (כיום חמ"מ) מעל עדרן ובאחוז השומן בחלב. הדרישות, שנקבעו על-ידי ועדת הטיפוח בשנת 1973 היו:

- ההפרש לאחר התחלובה הראשונה — 2,200 ק"ג חמ"ש;
- לאחר שתי התחלובות הראשונות — 3,600 ק"ג חמ"ש;
- ולאחר שלוש תחלובות רצופות — 5,000 ק"ג חמ"ש.
- אחוז השומן בחלב — 3.00% או יותר, אך ההפרש לרעת העתודה ביחס לממוצע העדר לא יעלה על 0.20 אחוז.

● רק פרה בעלת מוצא ידוע יכולה להתקבל כמועמדת, אולם במקרה והפרה עונה על הדרי-שות, אך אב האם אינו ידוע — היא יכולה להתקבל כמועמדת.

הדרישות שונו מספר פעמים מאז קיים מפעל העתודות וזאת הסיבה העיקרית, שהחומר רוכז עבור השנים האחרונות בלבד. בתקופות מוק-דמות היה גיל ההמלטה הראשונה גבוה וכמעט ולא הוסיף חומר נוסף להשוואה. בין 500 העתו-דות, ממס' 701 ועד מס' 1200, 137 קיבלו את הציון עתודה לאחר התחלובה הראשונה, 137 לאחר שתי התחלובות הראשונות ו-91 לאחר שלוש התחלובות הראשונות; סה"כ — 365. יתר העתודות — 135 במספר — קיבלו את הציון לאחר שלוש תחלובות רצופות במהלך חייהן (2—4; 3—5; 4—6; 5—7). תחומי ההתפלגות של העתודות לפי גיל ההמלטה הראשונה מוב-אים בטבלה 1. כדי להבליט עד כמה שאפשר את התחומים, מופיעות כל העתודות בתת-קבוצה י"ל 100 בהתאם למספורן:

טבלה 1. חלוקת הפרות העתודות לפי גיל ההמלטה הראשונה ובהתאם למספר התחלונות שסיימו (תחלונה א', תחלונות א-ב וא-ג).

גיל בשנים															מספר התחלונות	מספר הפרות העתודות של העתודות
מ/ד	2.08	2.07	2.06	2.05	2.04	2.03	2.02	2.01	2.00	1.11	1.10	1.09	1.08	1.07		
43	1		1	2	2	5	4	7	13	6	2				א'	800—701
28			2	1	1	4	4	3	4	6	3				ב—א	
13						2	2	2	1	2	3	1			ג—א	
32			1		1	2	5	6	5	8	3		1		א'	900—801
28			2		1	1	2	4	7	3	6	1		1	ב—א	
17				2	1	2			5	4	3				ג—א	
24		1	1		1	2	4	1	5	3	5	1			א'	1000—901
32			1	1	1	2	4	4	9	8	2				ב—א	
24						3	4	2	4	2	6				ג—א	
17			2		1	1		1	5	5	1	1			א'	1100—1001
25		1	1	1	4	5		4	1	3	4	1			ב—א	
20			1	2	1	6	3	3	4	2		1			ג—א	
21					1	2	3	3	4	2	6				א'	1200—1101
24	1			3	1	2	4	3	3	4	3				ב—א	
17				1	1	3		4	4	3	1				ג—א	
137	1	1	5	2	6	12	16	18	32	24	17	2	1		א'	סידורם כללי 1200—701
137	1	1	6	6	8	14	14	18	24	24	18	2		1	ב—א	
91			2	5	5	10	12	11	18	13	13	2			ג—א	
365	2	2	13	13	19	36	42	47	74	61	48	6	1	1	סה"כ	

מתוך 365 עתודות המליטו 32% בגיל פחות משנתיים, 20.3% בגיל שנתיים ו-47.7% מעל גיל שנתיים. רוב ההמלטות (84.3%) היו מרוכזות בגילים 1.10—2.03 שנים, ולפיכך מתיחסים הגתוֹ-נים הבאים לתחום זה בלבד.

טבלה 2. ההפרש הממוצע בק"ג חמ"ש מעל רמת העדר לפי גיל ההמלטה הראשונה ולפי מספר התחלובות של העתודה (א, א+ב, א+ב+ג).

גיל ההמלטה הראשונה	1.10	1.11	2.00	2.01	2.02	2.03
תחלובות						
תחלובה א'	2,332	2,398	2,478	2,419	2,574	2,558
תחלובה א+ב	4,173	4,135	3,826	3,895	4,183	4,298
תחלובה א+ב+ג	5,591	5,752	5,849	5,517	5,307	5,168

הנתונים על התנובה בק"ג חמ"ש לכל חודש דחיית ההזרעה מובאים בטבלה 3.

טבלה 3. תוספת התנובה בק"ג חמ"ש לכל חודש דחיית ההזרעה לפי גיל ההמלטה הראשונה ולפי מספר התחלובות של העתודה.

גיל ההמלטה הראשונה	1.11—1.10	2.00—1.11	2.01—2.00	2.02—2.01	2.03—2.02	בממוצע
תחלובות						
תחלובה א'	+ 66	+ 80	- 59	+ 155	- 16	+ 45
תחלובה א+ב	- 38	- 309	+ 69	+ 288	+ 155	+ 25
תחלובה א+ב+ג	+ 161	+ 97	- 332	+ 210	- 139	- 0.6

היתה בממוצע 45 ק"ג חמ"ש לחודש דחיית ההמלטה הראשונה בתחלובה הראשונה. בסיכום שתי התחלובות הראשונות קטנה התוספת והיתה 25 ק"ג חמ"ש לחודש בממוצע. תנובתן של עתודות, שסיימו את שלוש תחלובותיהן הראשוֹ-נות לא הושפעה מגיל ההמלטה הראשונה.

ספרות

1. אמיר, ש. וקלי י. (1961) הקדמת ההנבה של הפרה. "השדה", כרך מ"א, עמ' 1081.
2. אמיר ש., קלי י. ויוולקני ר. (1969) השפעת קצב הגדילה על הרבייה וההנבה בפרות חלב. "השדה", כרך מ"ט, עמ' 645 ו-776.
3. אלדן א. (1970) הזנת עגלות מהלידה ועד ההמלטה. ש.ה.מ., משרד החקלאות.
4. אלדן א. (1974) פרות עתודות אמהות לעגלי רבייה. ש.ה.מ., משרד החקלאות.
5. רמר י. (1973) גיל ההמלטה האופטימלי של מבכירות. "משק הבקר והחלב", חוברת 129, חוברת מיוחדת.

אריה אלדן,

המחלקה לבקר, ש.ה.מ.

גיל ההמלטה הראשונה של מבכירות נבדק בעבר כבר מבחינות רבות ושונות. הפעם נעשה ניסיון לבחון את השפעת גיל ההמלטה הראשונה על חומר נבחר ומצומצם. נשאלה השאלה האם לגיל ההמלטה הראשונה יש השפעה על פרות המניבות מעל רמת עדריהן; בתחלובה הראשונה (137 עתודות), בשתי התחלובות הראשונות (137 עתודות) ובשלוש התחלובות הראשונות (91 עתודות). התברר, כי בתחלובה הראשונה התבטאה דחיית ההזרעה בחודש בתוספת של 45 ק"ג חמ"ש בממוצע, ובשתי התחלובות הראשונות היתה התוספת 25 ק"ג לכל חודש דחיה. דחיית ההזרעה בחודש לא השפיעה על התנובה בסיכום שלוש התחלובות הראשונות. מסתבר, כי מתחלובה לתחלובה הצטמצמה ההשפעה של גיל ההמלטה הראשונה.

סיכום

קיים קשר אצל העתודות בין גיל ההמלטה הראשונה ותוספת התנובה (בק"ג חמ"ש) וזו